

Název vyučovacího předmětu: **DĚJINY TANCE A DIVADLA (DTD)**

Vzdělávací oblast: **Odborný základ**

Časová dotace vyučovacího předmětu: **1, 2, 2, 2, 0, 0**

Pojetí vyučovacího předmětu

Předmět Dějiny tance a divadla je předmět, který čerpá svoji dotaci ze vzdělávací oblasti Odborný základ. Při jeho studiu se však stále činí odkazy na živou praxi žáků, tak, jak se s ní v průběhu studia paralelně seznamují, a ve shodě s tím se zvyšuje i myšlenková náročnost výkladu. Do výuky je zařazen od 1. do 4. ročníku, a to v rozsahu 2 hodiny týdně, kromě 1. ročníku, kde se vyučuje 1 hodinu týdně.

Věnujeme se **soustavnému výkladu dějin tanečního umění**. Nejprve se věnujeme paralelnímu studiu rituálu a aktuálního tance; vysvětluje se geneze a setrvalé principy vznikání tance, poukazuje se i na kontroverzní a proměnlivé názory na tuto genesi, upozorňuje se na cykličnost a návraty tanečního vývoje.

Vysvětluje se střídání uměleckých stylů a sinusoida, podle které se toto střídání děje; poukazuje se na různorychlostní stylové proměny. Sledují se tři linie vývoje tanečního umění, tři taneční estetiky: aristokratická, lidová a profesionální. To vše je proloženo explikací prostřednictvím pojmů a poznatků poetiky tance.

Obecné cíle

Cílem předmětu dějiny tance a divadla je uvedení žáků do synchronních i diachronních kontextů tanečního umění. Jsou s ním seznamováni tak, aby byli schopni se orientovat v soudobém tanečním paradigmatu a byli si vědomi toho, že jejich tvorba znamená mnohostranný dialog.

Přínos k realizaci klíčových kompetencí a strategie výuky

Z klíčových kompetencí rozvíjí dějiny tance a divadla především:

Kompetence k učení

- cílem je naučit žáky vyhledávat samostatně, aktivně a vícezdrojově informace ve svém oboru a vyhodnocovat je

Učitel předkládá před žáky vizi poznání jako velkého dobrodružství ducha. Snaží se každý nový fakt, se kterým je seznamuje, uvádět do kontextu v jejich oboru, kultuře a do dalších zajímavých souvislostí. Motivuje žáky ke spolupráci v oblasti poznávání svého oboru. Snaží se přistupovat k žákům individuálně, rozumí, že každý žák je individuum s vlastním biorytmem poznání. Apeluje na jejich mimoškolní poznávání, které je v tanečním oboru *conditio sine qua non*.

Kompetence personální a sociální

- cílem je naučit žáky vnímat hodnocení svých výkonů a umět přijímat radu a kritiku, navazovat vztah se svými spolužáky na základě výměny užitečných informací i ve společné tvorbě

Učitel vede žáky k přímému, čestnému a autentickému chování. Přátelským a vstřícným chováním vytváří model žádoucích mezilidských vztahů. Nikdy žáky neponižuje, sám nepředstírá vševědoucnost, nevynechá příležitost žáky povzbudit a pochválit, apeluje na jejich lepší já, předchází osobním konfliktům ve třídě, dbá na pozitivní atmosféru ve třídě a na budování demokratického charakteru školy.

Kompetence k řešení problémů

- cílem je naučit žáky uplatňovat při řešení problémů různé úhly pohledu

Učitel vede žáky ke konfrontaci různých úhlů pohledů na problém. Vysvětluje, že v jejich oboru je obvykle více než jedno řešení. Snaží se, aby pochopili relativitu hodnot ve vývoji umění, ale nezačali proto na hodnoty rezignovat. Zasvěcuje je do zákonitostí vývoje, sinusoidy dějin umění, jejich nepravidelné pravidelnosti. Nedovoluje jim dát se cestou dogmatického nebo normativního myšlení, při řešení problémů, rozptyluje jejich zděděné myšlenkové předsudky a případné logické chyby.

Kompetence komunikativní

- cílem je učit žáky kultivovanému a artikulovanému vyjadřování

Učitel tříbí odbornou terminologii žáků jako nástroj, který budou pro svou profesi potřebovat; pro rychlou domluvu v odborném prostředí. Sám svým příkladem a stálým povzbuzováním k četbě tříbí i jejich jazykovou kulturu obecně.

Kompetence občanská a kulturní povědomí

- kulturní přehled jako nezbytná podmínka k pochopení kontextuálnosti umění a umělecké tvorby

Přínos k rozvoji odborných kompetencí

Předmět přispívá k ovládnutí základů tvůrčí činnosti v oblasti současného tance. Žáci využívají při své umělecké činnosti znalosti z předmětu Dějiny tance a divadla, který učí, prohlubuje a rozvíjí následující odborné kompetence:

- využívat při umělecké činnosti znalosti o historickém vývoji a aktuálních tendencích současného tance;
- používat odbornou terminologii jako nástroj rychlého pochopení a domluvy v odborném prostředí;
- využívat poznatků moderní poetiky tance o formách, prostoru a kompozici tance;
- využívat poznatků moderní poetiky tance o zákonitostech tanečního pohybu, o energii, principech kompozice a střihu, expresivních a předexpresivních technikách.

Průřezová témata zařazená do výuky Dějin tance a divadla

Občan v demokratické společnosti

Výuka předmětu Dějiny tance a divadla přispívá k realizaci tohoto průřezového tématu zejména:

- rozvíjením klíčových kompetencí, zejména kompetence komunikativní a kompetence k řešení problémů;
- tím, že vede žáky k úctě k nehmotnému dědictví lidstva, k němuž patří taneční tradice a taneční umění;
- tím, že učí respektu a obdivu k taneční i obecné kultuře jiných národů a ras;
- tím, že žáky povzbuzuje k hrdosti na svůj obor, ke stavovské cti a schopnosti obhájit ji ve společenském dialogu;
- tím, že poukazuje na současný tanec jako na demokratické a svobodomyšlné prostředí a na závazky tanečníka vůči společnosti, která mu umožňuje pěstovat tak krásný obor.

Mezipředmětové vztahy

Předmět Dějiny tance a divadla má vazby s předměty Dějiny hudby (DH), Dějiny výtvarného umění (DVU), Tvorba (TVO), Taneční techniky (DTT, STT, MTT, KTT, BU, ÚKT, PIL, JG), Hudební nauka (HN), Improvizace (IMP), Dějepis (DJ), Český jazyk a literatura (ČJL), Osobnostně-kulturní rozvoj (OKR).

Vzdělávací obsah

I. ročník, časová dotace 1 hodina týdně	
Očekávané výsledky vzdělávání	Učivo - tematické celky
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none">- se vpravuje do zcela nového klíče ke čtení tanečního umění i kultury obecně, protože do tanečního oboru vstupuje zpravidla spontánně jim přitahován;- vstřebává fakt, že tanec není pouze tělesností záležitostí;- je přiváděn k poznatku, že tanec je možné a nutné „číst“, naráží na první obtíže s jeho tematizací;- pravidelně sleduje taneční produkci v Praze a vyhodnocuje ji;- uvědomuje si starobylost svého umění;	<p>Cross-over výkladů o rituálu a úvodu do současného tance</p> <p>20.století – renesance tance a těla. Základní pojmy, používané v současném tanci. „Strom poznání“ (rodokmen) současného tance. Kde čerpat informace o současném tanci: taneční časopisy, knihovny, videotéky, taneční divadla v Praze, festivaly.</p> <p>Úvod do rituálu. Podstata rituálu, rituální chování. Základní struktura rituálu. Typy rituálu (iniciační, exorcistický, extatický, tajných společností, křest, u zvířat, u dětí). Magické myšlení. Rituální čas a další pojmosloví, týkající se tématu. Symbol, mýtus, rituál, kultura a hra. Úloha tance v rituálu. Současný tanec a ritualita. Tzv. vyzařující přítomnost tanečníka a performerera na jevišti. Tanec a závrať. Posvátný tanec, záruka kosmické harmonie. Prožitek</p>

<ul style="list-style-type: none"> - uvědomuje si jeho kontextuálnost; - uvědomuje si pluralitu nabídek tanečního umění ve světě; - uvědomuje si rozmezí tance a hry, tance a rituálu; - zařadí tanec mezi ostatní umělecké a kulturní jevy; - zpozorňuje se k zvláštním projevům těla na jevišti – jeho charismatičnosti, tzv. vyzářující přítomnosti, tranzu, každodenním pohybovým technikám, nonverbálnímu chování. 	<p>společného rytmu. Tanec svatého Víta. Tarantella.</p> <p>Kandomble. Afro-brazilský extatický rituál. Africké kořeny, význam Jorubského kandomble. Afrobrazilští bohové a duchové. Kněží a kněžky. Extatici. Pomocníci a hudebníci. Průběh rituálu. Rituál v současné latinsko-americké společnosti (samba). Rituální předměty, omývání, symbolická smrt, „výměna hlavy“.</p> <p>Nejúspěšnější současné taneční kultury. Země světa, které jsou „tanečními tygry“ – Belgie, Británie, Francie, Kanada. World dance – tanec v globalizovaném světě. Jak vzedmutá vlna etnických tanců ovlivňuje contemporary. Od Youruby ke kultuře hip-hopu.</p> <p>Světa indické mytologie a rituálů. Bůh tance Šiva. Původ Indoevropanů, jejich způsob života, jejich rituály. Vědy. Osvobození z utrpení existence, zákon karmánu.. Nejarchaičtější rituály – ašvaméda – oběť koně.</p> <p>Šamanismus. Základní struktura šamanského rituálu. Oděv a bubny. Symbolika kostry. Technika extáze. Jak se člověk stane šamanem. Schéma iniciačního obřadu. Ovládnutí ohně.</p>
--	---

II. ročník, časová dotace 2 hodiny týdně	
Očekávané výsledky vzdělávání	Učivo - tematické celky
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vnímá neznámé, mimoevropské kódy tance a tanečního divadla; - rozpoznává a respektuje odlišné umělecké konvence a tradice; - chápe taneční umění v celosvětovém kontextu; - učí se toleranci; - inspiruje se podněty cizích kultur; - oboznámí se se zásadním dílem E. 	<p>Tanečně divadelní systémy Východu</p> <p>Tradiční tanečně-divadelní formy Indie – silná inspirace evropských divadelních avantgard. Tanec jako neodmyslitelná součást divadelního výrazu Asie. Tzv. syntetické herectví. Cesty věrozvěstů poslední divadelní avantgardy na východ. Jerzy Grotowski. Kathakali (původem z Kéraly) – tradiční a v Evropě nejznámější divadelní indická forma. Peter Brook a inspirace Mahábháratou.</p> <p>Sanskrtské drama a rysy starého indického</p>

<p>Barby a N. Savareseho <i>Slovník divadelní antropologie</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostatně dohledává videomateriály jak ve školní knihovně, tak ve veřejných knihovnách a videotékách; - diskutuje bez zábran s pedagogem a kladou mu smysluplné otázky. 	<p>divadla obecně. Barevná symbolika, divadelní prostor, estetika, pojem „rása“ a „bháva“, typové herectví. Múdry. Bohatá mimika.</p> <p>Spis Nátjašástra – základ klasického sólového indického tance. Bháratánátjam (původem z Tamilnádu), jeho nejstarší forma. Pojmy „nrta“ a „nátja“. Chrámové tanečnice dévadásí</p> <p>Regionální taneční formy: kathak, manipurí, odissí- Fenomén Bollywood</p> <p>Čínské syntetické divadlo. Rituální počátky, vývojové fáze. Historická a umělecká periodizace Číny. Čínská symbolika.</p> <p>Tzv. Pekingská „opera“ Syntetické herectví, tanec a akrobacie, práce s rekvizitou, vějíř. Herecké osobnosti. hudby. Regionální „Jižní opera“</p> <p>Literární tradice Číny, poezie a divadlo. Význační autoři, zejména přeložení do češtiny.</p> <p>Cloud Gate Theatre. Současná čínská taneční avantgarda (Living Dance Studio a další).</p> <p>Nejstarší dochované divadlo světa, japonské divadlo nó. Divadlo masky a znaku. Divadlo rituálních kořenů. Aristokratické divadlo samurajů. Buddhismus a nó. Orientální pojetí času. Prostor. Maska. Herectví a rodinné tradice. Estetický ideál nó.</p> <p>Divadlo kabuki – divadlo gesta a efektu.</p> <p>Divadlo herce, postavení textu v něm.</p> <p>Společenské pozadí vzniku. Divadelní prostor, líčená maska, herecké typy, divadelní efekty. Hlavní autor - Monzaemon Čikamacu. Drama a morálka.</p> <p>Civilizace, kultura a mytologie středomořské oblasti. Základní mýty v antickém Řecku.</p> <p>Vznik a vývoj tragédie. Její stavba, námětové okruhy a čelní představitelé. Smysl antické tragedie a jeho aktuální význam. Vývoj řecké komedie a satyrské drama. Způsob uvádění antických her, organizace slavností a představení. Divadelní prostor.</p> <p>Taneční projevy v antickém Řecku, mimus,</p>
---	--

	<p>pantomimus. Zanikání kultury antického Řecka.</p> <p>Zdroje divadelnosti a divadelní projevy ve starověkém Římě. Rozdíl v pojetí divadla a kultury v Řecku a Římě.</p> <p>Divadelní architektura. Římská tragédie a komedie. Úpadek římského impéria, nástup křesťanství, rozpad římské říše.</p> <p>Význam antické kultury a jejich projevů pro současnost.</p>
--	---

III. ročník, časová dotace 2 hodiny týdně	
Očekávané výsledky vzdělávání	Učivo - tematické celky
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpozná spojitosti antického a středověkého myšlenkového světa; - zvýrazní symbolické vnímání středověkého člověka zejména ve vztahu k tělu a gestu; - popíše středověké divadelní žánry a vyzdvihne jejich význam; - definuje znaky karnevalové kultury, uvede příklady této kultury v dalších epochách, demonstruje na příkladech její aktuální projevy; - uvede do vztahu vývoj evropský a český; - rekapituluje antické a středověké myšlení a znaky kultury, na základě jejich syntézy popíše vznik a projevy renesance (Anglie, Španělsko, Francie); - rozumí vývojové logice dějin tance; chápe relevantnost i relativnost periodizace dějin umění; - rozumí sinusoidě vývoje umění; - rozumí tomu, že dějiny tance jsou i dějinami jeho interpretací; - usouvztažní charakter umění k povaze 	<p>Evropské divadlo a drama od středověku po baroko. Zlatý věk evropského dramatu.</p> <p>Středověk a křesťanství. Středověká společnost, kultura, myšlení. Tělo a gesto ve středověké křesťanské kultuře. Tanec ve středověkém myšlení. Taneční mánie. Divadelní prvky v náboženských obřadech. Tropus a vznik liturgického dramatu. Latinsky psané neliturgické drama. Mystéria, jejich význam ve středověké kultuře a způsob uvádění. Miráky a morality. Karnevalový duch středověké kultury. Světské drama. Středověká kultura v českých zemích. Úpadek středověku, nástup renesance. Význam antických a středověkých odkazů pro renesanční kulturu. Alžbětinské divadlo. Humanistické „předshakespearovské“ drama. W. Shakespeare - život a dílo (klasifikace, zdroje, charakteristika, význam). Alžbětinský divadelní prostor, spojitosti s divadelním prostorem antickým. Divadla veřejná a soukromá. Organizace profesionálních hereckých společností. Inscenační praxe. Drama karolinské a jakubovské. Španělské divadlo „zlatého věku“. Historický a kulturně - společenský kontext. Dramatičtí autoři a jejich dílo. Divadelní prostor,</p>

<p>doby a společenských poměrů;</p> <ul style="list-style-type: none"> - chápe povahu a dědictví evropské taneční kultury v jejích přednostech i mínusech. 	<p>inscenační praxe, organizace profesionálních souborů.</p> <p>Francouzské baroko a klasicismus. Barokní a klasicistní prvky ve francouzské dramatice 17. století. Normativní poetika dramatu a odkaz Aristotelův. Francouzská klasicistní tragédie. Molière, inspirace a zdroje tvorby. Klasifikace komediálního žánru.</p> <p>Dvorská a lidová taneční kultura od středověku po baroko</p> <p>Záhadný tanec maureska, jeho rituální původ, jeho rozšíření a charakteristické rysy, jeho proměny od tance „divého muže“ po „grand-ballet“ francouzských dvorských baletů.</p> <p>„Návraty“ k antickému ideálu. Para-divadelní kultura na dvorech italských velmožů.</p> <p>Teatralizované slavnosti – hostiny, pohřby, trionfi. Francouzská tradice rytířských her a zdivadelněných bitev. Společné hnízdo vzniku opery a baletu. Typy renesančních a barokních tanců. Iluze, maska, zrcadlo.</p> <p>Francouzský dvorský balet. Politické divadlo doby. Amatérští šlechtičtí virtuosoové a Král Slunce. Vliv Itálie – italská baletní mistři a skladatelé. Perspektiva a proměny scénického prostoru. Balet planimetrický a balet stereometrický. Profesionalizace baletu.</p> <p>Dobové performativní žánry. Nejznámější inscenace. Založení Akademie. Herní povaha života barokního šlechtice, salóny a jejich hry, kultury aluzí. Anglické Masks.</p> <p>Lidové a aristokratické tělo. Groteskní estetika lidové „karnevalové“ kultury podle M.Bachtina. Commedia dell'arte -významná etapa lidové divadelní kultury. Profesionální divadlo „hrajících tanečníků“. Tipi fissi. Její evropské rozšíření a vliv. Oživení v romantické době – Les Funambules.</p> <p>Ohlasy dvorské divadelní kultury v Českých zemích. „Mumraje“, Rudolf II., „režisér“ Arcimboldo.</p> <p>Výhled na romantismus a jeho taneční identitu</p> <p>Pokusy o proměnu baletní estetiky generací</p>
---	---

	<p>Johna Weavera a Georsege Noverra. Profesionalizace tanečníka baletu. Vývoj baletní techniky k výkonnosti a virtuozitě. Pojmy preromantismus a romantismus, jejich aplikace na vývoj baletu 18. a 19. stol. Ikona preromantického baletu Sylfida, ikona romantického baletu Labutí jezero. Specifika baletní dramaturgie a autorství. Školy baletu, italská, francouzská, dánská, ruská. Vývoj baletního tvarosloví a virtuozity. Rozbor repertoáru baletů – vztah k dobové literatuře. Výchova tanečníka, slavné baletní školy. Sociální postavení tanečníků. Gendrové aspekty baletu. Francouzští Les Funambules – populární pantomimické divadlo - jako projev lidového romantismu. Úspěch pantomimy v našich krajích.</p>
--	---

IV. ročník, časová dotace 2 hodiny týdně	
Očekávané výsledky vzdělávání	Učivo - tematické celky
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - propojuje znalosti z literatury se specifickými projevy romantického dramatu, uvede zástupce a díla; - na základě znalosti osudů a děl vyzdvihne vznik modernity a individualismu; - pojmenovává znaky modernismu, uvede příklady. Vysvětlí význam divadelních „vizionářů“ pro pozdější vývoj; - pojmenovává znaky jednotlivých avantgard a tvůrců; - charakterizuje světové taneční umění 20. století a jeho významné představitele; - uvádí zástupce českého tanečního umění mezi válkami, - charakterizuje díla významných choreografů a interpretační přístupy 	<p>Teoretické základy romantismu. Preromantické hnutí Sturm und Drang. Přestavitelé evropského romantického dramatu a jejich dílo (Francie, Německo, Velká Británie, Rusko, Polsko). Český romantismus. Úvod do všeobecné teorie realismu. Počátky moderního divadla, směřování k jednotné inscenaci. Meiningenští. R. Wagner a Gesamtkunstwerk. Nástup moderních směrů (naturalismus, symbolismus). Divadelní vize A. Appii a E. G. Craiga, jejich přínos pro pozdější divadelní vývoj. Počátky moderního dramatu (A. P. Čechov, H. Ibsen, A. Strindberg). Situace evropského a českého divadla na přelomu 19. a 20. století, historický a společenský kontext. Od Ďagileva po Balanchina. Založení Les Ballet Russes a jejich pařížské sezóny. První baletní reforma. Směrodatní choreografové Michail Fokin a Vaclav Nižinskij. Kultovní charakter dědictví Ruského baletu. Jeho</p>

významných tanečníků a souborů.	přirozená návaznost na baletní romantismus. Nástup avantgardních hnutí (futurismus, expresionismus, konstruktivismus, dadaismus, surrealismus). K. S. Stanislavskij a V. E. Mejerchold (biomechanika). O. Schlemmer a Bauhaus. A. Artaud. Význam evropské a české avantgardy pro pozdější divadelní vývoj. Od Labana k Pině Bausch. Cesty amerického moderního tance. Neoklasika – Jiří Kylián; Intelektualizovaný balet podle Williama Forsytha.
---------------------------------	--